

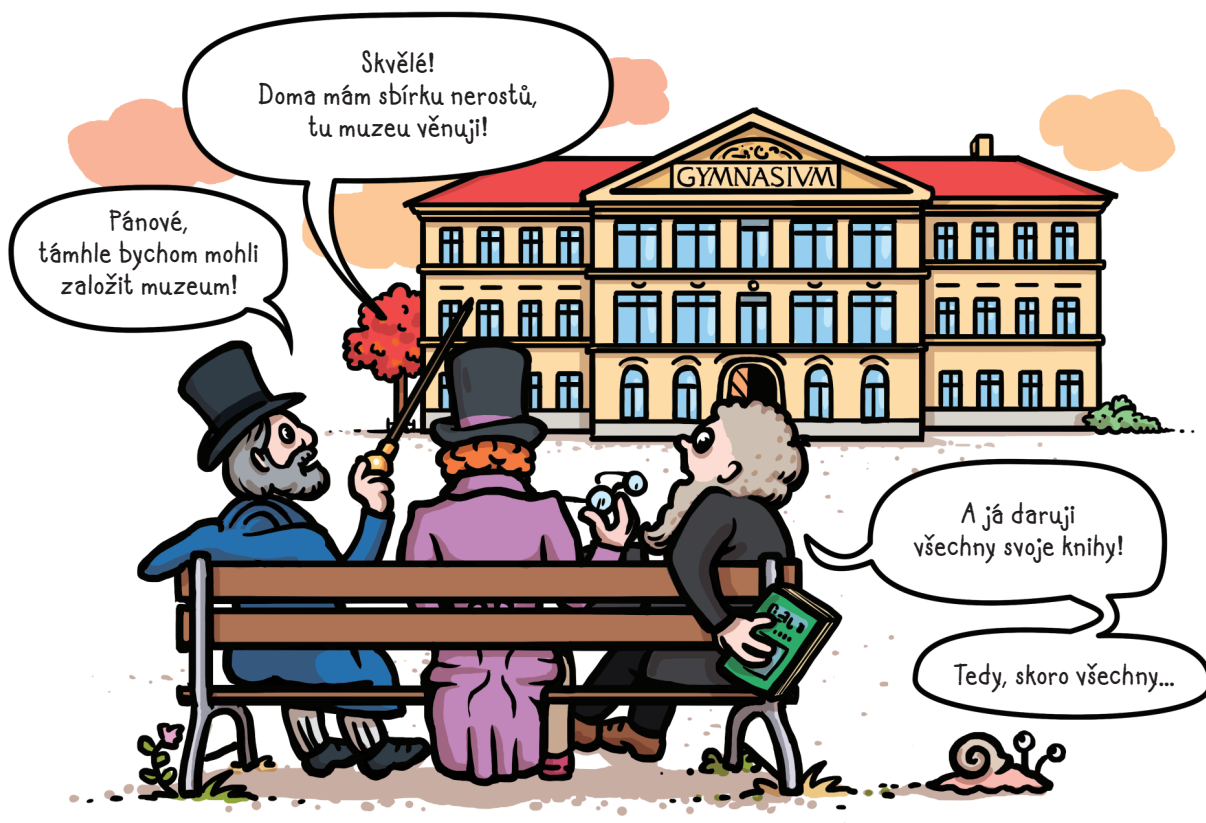
KDO ZAKLÁDAL MUZEA V ČESKÝCH ZEMÍCH?

Nejstarším muzeem v českých zemích je **Slezské zemské muzeum** v Opavě. Bylo založeno v roce 1814 jako součást místního gymnázia. Nemělo svoji samostatnou budovu, tak jak je to dnes, ale přesto se stalo prvním veřejným muzeem, které mohli navštěvovat jak studenti školy, tak všichni, kteří měli zájem o přírodovědné a historické sbírky okolí Slezska. Jeho zakladateli byli tři opavští rodáci, bývalý hejtmán, purkmistr a profesor místního gymnázia pan Ens, který muzeu věnoval své vlastní sbírky. Před dvěma sty lety bývalo běžné, že zakladatelé darovali muzeu předměty, které byly zároveň prvními muzejními exponáty. Zajímavostí je, že opavští si přáli, aby se jejich muzeum jmenovalo po třetí manželce panovníka Františka I. Karolině Augustě *Museum Karolinum*, což se ale nepodařilo uskutečnit.

Jak by se jmenovalo vaše muzeum?

Možná si říkáte, že vám by se určitě líbilo, kdyby muzeum neslo vaše jméno. Pokuste se tedy vymyslet název muzea s vaším jménem.

Druhé nejstarší muzeum, které vzniklo tři roky po opavském, tedy v roce 1817, bylo **Moravské zemské muzeum** v Brně. Tady už panovníkovi nevadilo, že se jeho jméno objeví v názvu muzea, a bylo proto pojmenováno jako *Františkovo muzeum*. I u zrodu brněnského muzea stáli významní a vzdělaní muži, novinář Christian Carl André, hrabě Josef Auersperg, právník Antonín Bedřich Mitrovský a hrabě Hugo František Salm-Reifferscheidt, kteří jeho založení podporovali, zasadili se o jeho vznik a také mu darovali předměty, které se staly základem jeho sbírek.

V následujícím roce 1818 vzniklo *České vlastenecké muzeum v Praze*, dnešní **Národní muzeum**. Tehdy ještě nemělo vlastní budovu, kterou dnes můžete navštívit na Václavském náměstí. Ta vznikla až mnohem později, v roce 1891. Nejprve byly sbírky muzea uloženy na Hradčanském náměstí ve Šternberském paláci a později v Nosticově paláci Na příkopech. O vznik muzea se zasloužili například také významný učitel a překladatel Josef Jungmann či historik, politik a spisovatel František Palacký. Další výraznou osobností, jež stála u zrodu muzea, byl světově uznávaný šlechtic a velice vzdělaný člověk Kašpar Maria hrabě Šternberk. Právě on daroval muzeu vlastní sbírky nerostů, zkamenělin či herbářů, včetně své rozsáhlé knihovny. Kromě toho muzeum i finančně podporoval. Byl to totiž osvícenec!

Zkuste si vytvořit svůj vlastní herbář.

Jak na to? Nejdůležitější součástí herbáře jsou usušené, vylisované rostliny. Například bylinky, květiny či listy stromů. Proto bude ideální vytvářet jej během jara, léta nebo podzimu. Vyberte si rostliny, které znáte, vložte je do novin mezi velké a těžké knihy. Za pár dní uschnou a krásně se vyrovnají, vylisují. Jemně je nalepte na arch papíru pomocí lepicí pásky a připojte popis. Zkuste si vzpomenout na vše, co o rostlince víte, popřípadě dokreslete její květy či plody. Potom můžete arch papíru umístit do folie, aby se výtvar nepoškodil. Přidejte další archy, vložte je do společných desek a herbář je na světě!

Lidé, kteří kromě jiných počinů zakládali i muzea, byli **osvícenci**. Ano, dalo by se říct, že byli skutečně osvícení, viděli totiž o kousek dál než ostatní. Pamatujete na antické múzy? Kdo ví, zda v tom neměly prsty. Osvícenci si uvědomovali, že především vzdělávání, zdokonalování sebe sama, rozvoj a podpora vlastních myšlenek či názorů s pomocí přírodních, technických a historických věd napomůže tomu, že se postupně posune vpřed celá společnost. A měli pravdu!

Co je to černá kuchyně? Černá se jí říkalo proto, že se zde vařilo na otevřeném ohni, který se rozdělával přímo v místnosti. Z ohně se kouřilo a jeho dým začernil bílé stěny.

HISTORIK

ETNOLOG

BOTANIK

Je to tak, výstavu mám na starosti já. Kromě mincí uvidíte třeba i maketu středověkého města. Před tím, než v roce 1453 vyhořelo, byly skoro všechny domy, kromě kostela, dřevěné. Ve sbírkách máme předměty z černé kuchyně, které se dochovaly. Vlasto, co všechno vystavíte?

Ze středověké kuchyně se nám dochovaly keramické misky, dřevěné a cínové lžíce, džbány a kovové kotlíky na vaření. Také malý nožík. Skleněné střepy se právě pokoušíme sestavit do tvaru číše na víno. To se tady pěstovalo. Borku, ty o tom popovídej...

Odrůdy vína se k nám dostaly zřejmě z Německa. Vinohrad stál na jižním svahu, za hradbami města. Celý lán smíšeného lesa museli tehdy vykácet. Místům, kde dnes začíná lipová alej, se dodnes říká Za vinohradem. Lípy, duby, buky a další stromy jsem dával na obrázcích, Maru, vid?

Jo, jo! Ty budu mít
v pracovních listech
k výstavě. Už se přihlásily dvě
školy. K nám do muzea jezdí
pravidelně. Ještě chystám
přednášky, promítání
a víkendové dílny pro rodiny
s dětmi. To mi pomůže tady
Ludmila.

LEKTOR

Jasně, s Maruškou připravuji
dílnu a povídání o zvířatech,
která žila ve středověku tady
v okolí. Nejzajímavější bude
to o vlčích a medvědech!

ZOOLOG

To zas bude stát peněz!
Vy jste se zbláznili!
To se musí všechno znovu
propočítat. Ještě je třeba
koupit nová světla. To nechci
vidět! Ty částky!

EKONOM

A další dveře pokračují za schodištěm. Tam bychom našli kancelář **technického pracovníka**, který má na starost opravy a havárie v muzeu, pomáhá s přípravou výstav. **Dokumentátora**, který zapisuje, fotí, popisuje a eviduje sbírkové předměty, **archiváře**, který se stará o archiválie (o něm jste se dočetli na straně...). Malou místnost paní **uklízečky**, která musí v muzeu pravidelně udržovat pořádek a čistotu. **Knihovník** má kancelář přímo v knihovně ve druhém patře. A paní **pokladní** s **průvodkyní** sedí u vstupu do muzea. Většinou jsou první, kdo vás přivítá.

Moravě opět sestaven. Budme tedy rádi, že jej v Rakousku nechtěli! V Adamově byl rozmontován ještě jednou, a to během druhé světové války. Místní lidé měli strach z bombardování a jeho následného poničení, proto oltář ukryli v podzemních prostorách zvaných krypta ve vranovském kostele.

Adamov se nachází na hranici chráněného krajinného území zvaného Moravský kras, kam se můžete vydat na výlet do nejznámější krápníkové jeskyně Macochy. Navštívit ale stihnete i Býčí skálu, která byla obývána již od starší doby kamenné, a možná i městečko Křtiny s barokním kostelem významného architekta Jana Blažeje Santiniho.

9. Zlatý stoukát Ferdinanda III.

O dukátech jste už jistě někdy slyšeli. Jsou to mince, kterými se v minulosti platilo. Ale stoukát? Ten se razil (ražbou mince vznikají) za panovníka Ferdinanda III. Byl vyroben jako pamětní k panovníkově korunovací nebo jeho uzdravení. Zajímavé totiž je, že korunovace proběhla v roce 1627 a o dva roky později Ferdinand onemocněl na černé neštovice. Panovník se uzdravil, a právě v roce 1629 mince vznikla. Stoukát je vzácný hned z několika důvodů. Jednak proto, že mince s takto vysokou hodnotou nebyly běžným platidlem. Také vás překvapí, že mince je to

Stoukát Ferdinanda III. má průměr 7,55 cm a váží 348,512 g.

poměrně velká (asi tak jako oplatka Fidorka), navíc bohatě zdobená, a hlavně se jich do současnosti na světě dochovalo pouze šest. Dvě z nich vlastní numismatické oddělení Národního muzea v Praze. O výzdobu stodukátu se zasloužil významný rytec Donat Starck, který zvěčnil svůj monogram DS přímo na minci.

Zkuste si nakreslit svůj stodukát.

Na papír obkreslete skleničku či hrneček, aby vám vznikl pravidelný kruh. Velikost si zvolte sami, do peněženky se vám rozhodně vejít nemusí. Zamyslete se nad tím, koho byste chtěli na své minci zvěčnit (maminku, dědu, bráchu, sebe nebo i vašeho domácího mazlíčka), a obličej nebo postavu nakreslete, vyzdobte a vybarvěte. Použít můžete obě strany papíru. I mince mají svůj rub a líc. Pro inspiraci se můžete podívat na současné bankovky. I na nich jsou portréty významných osobností a vytvořil je vynikající grafik pan Oldřich Kulháněk.

Dlažkovický nerost má rozměr 4,13 x 2,62 mm.
Druhý diamant, nalezený roku 1927
u Chráštan, je o něco menší 3,00 x 2,85 mm.
Oba můžete spatřit v mineralogických sbírkách
Národního muzea v Praze.

10. Dlažkovický diamant

Byl nalezen tak trochu náhodou v malé vesničce Dlažkovicích nedaleko Litoměřic roku 1869. Tady se v brusičské dílně na schönbornském panství obrušovaly temně rudé granáty a bílé zirkony. Panský brusič pan Preissler si všiml průhledného, světle žlutého kamínku ve tvaru nepravidelného osmistěnu, který objevil mezi krystaly křišťálu. Kámen se nedal obrousit, a tak šel svůj nález nahlásit řediteli panství. V lednu následujícího roku byl nerost zkoumán v Praze a prohlášen za diamant. Byl považován za první evropský! Dokonce byli o jeho nález informováni i zahraniční učenci v Londýně, Paříži a Berlíně. Ti ale pochybovali a nevěřili pravosti diamantu. Hlavně jim bylo podezřelé, že byl nerost nalezen na našem území, a mysleli si, že sem byl odněkud dovezen. Jako důkaz jim byly poslány jeho odštípnuté úlomky, které byly před mezinárodní komisí spáleny